

# 5 / DIGI KUULUU KAIKILLE



**D**IGITAALISESSA YHTEISKUNNASSA myös syrjäytyminen on saanut digitaalisia muotoja. Sosiaalisten medioiden aikakaudella digitaidot ovat paitsi keskeinen osallisuuden ja itseilmaisun väline, myös välttämätön yhteiskunnassa toimimisen edellytys. Ilman uusinta tekniikkaa ja digitaalista osaamista on vaikeaa saada palveluita, osallistua julkiseen keskusteluun tai ylipäätään olla osa yhteisöä.

Digitaalisella syrjäytymisellä tarkoitetaan lähtökohtaisesti kahta asiaa: yhtäältä kyvyttömyyttä hyödyntää erilaisia sähköisiä palveluita sekä toisaalta kyvyttömyyttä osallistua ja hakeutua vertaistensa seuraan verkossa. Digitaalisen syrjäytymisen taustalla voi olla puutteellinen osaaminen, mutta myös tieto- ja viestintäteknologian saatavuus on digitaalisen tasa-arvon kannalta tärkeää.

“Puhumme paljon osaamisesta ja taidoista, mutta unohdamme helposti sen tosiasian, että kaikilla ei myöskään välttämättä ole tietokonetta tai älypuhelinia”, muistuttaa **Sanna Lappalainen** Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun nuorisotalon tutkimus- ja kehittämiskeskus Juveniasta.

“Esimerkiksi kirjastot tekevät tärkeää työtä tarjotessaan erilaisia laitteita julkiseen käyttöön. Tämä on tärkeä askel siihen suuntaan, ettei digitaalista syrjäytymistä tapahtuisi”, Lappalainen kiittelee.

Yhteiskunnan digitalisaation edetessä tulisi kiinnittää erityistä huomiota siihen, ettei jo valmiiksi marginaalisessa asemassa olevia jätetä ulkopuolelle. Lappalainen nostaa esimerkiksi erilaisiin erityisryhmiin kuuluvat nuoret, kuten näkö-, kuulo- ja kehitysvammaiset sekä kieli- ja kulttuurivähemmistöjen edustajat, jotka ovat vaarassa syrjäytyä digitaalisesti.

Lappalainen on työssään ollut mukana Juvenian toteuttamassa ERNOD – Erityisnuoret ja digiajan osallisuus -hankkeessa, jossa kehitettiin erityisryhmien osallisuutta digitaalisuutta hyödyntäen.

## **Esteetön asenne, saavutettava ympäristö**

Digitaalisen tasa-arvon esteenä ovat useimmiten asenteet. Lappalainen kertoo kiinnittäneensä ERNOD-hankkeen aikana huomiota erityisesti nuorten kanssa työskentelevien pelkoihin ja kokemuksiin oman osaamisen puutteellisuudesta.

“Törmäsimme sellaisiin tilanteisiin, joissa ohjaaja esimerkiksi kyseenalaisti sen, voiko vaikkapa tablettitietokoneen antaa kehitysvammaisen nuoren käteen”, Lappalainen kuvailee.

Avoimen asenteen ohella erityisryhmien kanssa työskennellessä on hyvä panostaa nuorten osallisuuteen, monipuoliseen vuorovaikutukseen ja esteettömään ohjaukseen.

“Esteetön ohjaus tarkoittaa kaikkien sellaisten esteiden purkamista, jotka saattavat estää nuorta osallistumasta työskentelyyn”, Lappalainen kertoo.

Se, mitä tällainen esteiden purkaminen kulloinkin tarkoittaa, riippuu tilanteesta. Nuorten

tarpeista riippuen erityistarpeiden huomioiminen voi tarkoittaa vaikkapa työpajaan tai vastaavaan tuokioon käytettävissä olevan ajan lisäämistä tai erilaisten visuaalisten apuvälineiden, kuten kuvien tai viittomakielen, käyttöä.

“Selkokieli, tai vähintäänkin selkeä suomi, on myös hyvin keskeinen ja yksinkertainen apukeino”, Lappalainen toteaa.

Vaikka ohjattavaa ryhmää yhdistäisikin jokin tietty erityisen tuen tarve, kyse on silti aina yksilöistä yksilöllisine tarpeineen ja ominaisuuksineen. Tästä syystä Lappalainen kehottaaakin perehtymään etukäteen ryhmässä olevien lasten ja nuorten erityistarpeisiin.



## ESTEETTÖMÄN MEDIAKASVATUKSEN MUISTILISTA

### Suunnittele mediakasvatustuokio tai -työpaja huolellisesti etukäteen.

Aseta työpajalle tavoitteet ja valitse niitä tukevat menetelmät, valmistele tarvittavat välineet, aseta työskentelylle realistinen aikajänne ja järjestä työskentelylle sopivat ohjaajat.

### Kuuntele osallistujia suunnitteluvaiheessa.

Anna osallistujille mahdollisuus vaikuttaa työpajan sisältöön, menetelmiin ja kulkuun myös työskentelyn aikana.

### Huomioi osallistujien erityistarpeet

Huomio myös työskentelyssä mahdollisesti käytettävien sovellusten ikärajat ja käyttöehdot. Tarjoa osallistujille yksilöllistä ohjausta ja vaihtoehtoisia työskentelytapoja.

### Reflektoi työskentelyn onnistumista jälkikäteen.

Käy läpi työskentelyn aikana syntyneet huomiot. Ota palaute ja oma reflektointi huomioon seuraavaa työpajaa suunnitellessasi.

---

## HAASTATELTAVAN ESITTELY

*Sanna Lappalainen työskentelee projektipäällikkönä Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun nuorisoalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Juveniassa. Lappalainen kiittelee erityisryhmien hyvästä huomioimisesta Itä-Suomen nuorisotyöntekijöiden muodostamaa Point-verkostoa. “Heillä on hyvin tuotettuna verkkoon selkokielistä ja viittomakielistä sisältöä sekä chat-palvelu.”*

---